

Το ακατανίκητο του εφήμερου Τύπου

Γιώργος
Γιατρομανολάκης

Η λέξη εφημερίς απαντά για πρώτη φορά στη λατινική εκδοχή της, ephemeris, στα Απομνημονεύματα του Ιούλιου Καίσαρα. Δηλώνει το ημερολόγιο στο οποίο καταγράφονται τα καθημερινά στρατιωτικά συμβάντα. Στα ελληνικά η λέξη, και μάλιστα στον πληθυντικό, εφημερίδες, εμφανίζεται στον Πλούταρχο, και έχει να κάνει, επίσης, με τις ημερήσιες πολεμικές καταγραφές. Η πρώτη ελληνική εφημερίδα (εβδομαδιαία) εκδόθηκε στη Βιέννη το 1784 από τον λόγιο Γ. Βεντότη για δύο μόνο μήνες. Οντως εφήμερη. Δεν σώζεται κανένα αντίτυπό της, αγνοούμε και τον τίτλο της. Γνωρίζουμε όμως από τα αυστριακά αρχεία ότι παύθηκε

ύστερα από τις υποδείξεις του Μεγάλου Βεζίρη στον αυστριακό πρεσβευτή στην Κωνσταντινούπολη! Πρώτη ένδειξη της δύναμης ενός ταπεινού εντύπου.

Από τότε ως σήμερα έχουν εκδοθεί και εξακολουθούν να εκδίδονται άπειρες ελληνικές εφημερίδες οι οποίες προβάλλουν πουκιλοτρόπως ένα μεγάλο μέρος της νεοελληνικής πολιτικής, κοινωνικής και πνευματικής ζωής. Ενδεικτικές για τη σημασία του Τύπου είναι οι σχετιζόμενες με τις εφημερίδες νεοπαγείς λέξεις, όπως καταγράφονται στη Συναγωγή Νέων Λέξεων του Σ. Α. Κουμανούδη: «εφημεριδογραφία», «εφημεριδοφίλια», «εφημεριδοκρατία», «εφημεριδοφαγία», «εφημεριδοφάγος», «εφημεριδομανής» κ.ά. Το 1837 ο Ιάκωβος Ρίζος Νερουλός συντάσσει μια κωμωδία με τίτλο «Εφημεριδοφόβος». Συχνά η λέξη «φυλλάδα» (απλή ή σύνθετη με κάποια κακόσημη λέξη) χρησιμοποιείται υποτιμητικά για εφημερίδες που, για διάφορους λόγους, δεν αρέσουν. Πάμπολλοι επίσης μεγάλοι νεοέλληνες συγγραφείς και στοχαστές, δημιουργοί παντός τύπου έχουν μιλήσει και έχουν εκφράσει τις απόψεις τους μέσα από τα φύλλα των εφημερίδων. Από τον Παλαμά, και τον Παπαδιαμάντη ως τους εκπροσώπους της Γενιάς του Τριάντα, από τους μεταπολεμικούς στοχαστές και κριτικούς ως και τους σημερινούς ανθρώπους της λογοτεχνίας, της τέχνης, του θεάτρου, της μουσικής. Η εφημερίδα δεν καταγράφει απλώς ημερήσια γεγονότα, πολιτικά ή ό, τι άλλο. Είναι βίγμα από που προβάλλονται και ο πολιτισμός,

τα γράμματα, οι ιδέες. Η αντίρρηση. Η αίρεση.

Ιδού όμως ότι αυτό το καθημερινό (ή εβδομαδιαίο) αναλώσιμο, φτηνό, λαϊκό έντυπο δεν χάνει τη σημασία του με την πάροδο της ημέρας μέσα στην οποία κυκλοφόρησε. Δεν χάνει την ισχύ της η εφημερίδα επειδή πέρασε μία μέρα ή ένας χρόνος. Η εφημερίδα δεν είναι τελικά «εφήμερη» επειδή το ένα φύλλο έρχεται να σκεπάσει το άλλο. Τα ημέρησα (ή εβδομαδιαία) φύλλα της εφημερίδας, μεγάλης ή μικρής κυκλοφορίας, αρεστής ή μη, με πλούσια ή με φτωχή ύλη, δεν στοιβάζονται σωρός όπως τα πεσμένα φύλλα των δέντρων. Δεν ισχύει εδώ ο ομηρικός λόγος «οίη περ φύλλων γενεή τοίη δε και ανδρῶν» – οι άνθρωποι είναι σαν τα φύλλα των δέντρων. Τουναντίον. Τα καθημερινά τυπωμένα φύλλα συνιστούν ένα σώμα, ένα corpus χάρτινο, πλην ακατάλυτο στον χρόνο. Εξάλλου η εφημερίδα καταγράφει τα καθημερινά συμβάντα και τα διασώζει, όμως δεν παραμένει στην απλή καταγραφή. Η εφημερίδα δεν συνιστά μια Αγία Γραφή στην οποία όλα προβάλλονται ως θείος, ακατάλυτος λόγος. Η εφημερίδα είναι και αγία και ανόσια και υβριστική και κολακευτική. Είναι και ψεύτικος λόγος και αληθής. Στην εφημερίδα, στον Τύπο, δεν υπάρχει μεταφυσική. Υπάρχει κριτική, αγαθή ή και δόλια. Υπηρετεί συμφέροντα ποικίλα. Ελέγχει την εξουσία, αλλά είναι και ο ίδιος ο Τύπος εξουσία. Για άλλους η τέταρτη. Για άλλους η πρώτη. Ο Τύπος

66

Η εφημερίδα δεν συνιστά μια Αγία Γραφή στην οποία όλα προβάλλονται ως θείος, ακατάλυτος λόγος. Η εφημερίδα είναι και αγία και ανόσια και υβριστική και κολακευτική. Είναι και ψεύτικος λόγος και αληθής. Στην εφημερίδα, στον Τύπο, δεν υπάρχει μεταφυσική. Υπάρχει κριτική, αγαθή ή και δόλια. Υπηρετεί συμφέροντα ποικίλα. Ελέγχει την εξουσία, αλλά είναι και ο ίδιος ο Τύπος εξουσία. Για άλλους η τέταρτη. Για άλλους η πρώτη. Ο Τύπος

Οι ελληνικές εφήμερίδες και ειδικά οι ιστορικές εφήμερίδες του ΔΟΛ δεν πρόκειται να χαθούν.
Το εφήμερό τους διαρκεί χρόνια

δεν καταγράφει μόνο γεγονότα. Καμιά φορά τα εφευρίσκει. Είναι ασύδοτος. Διεφθαρμένος αλλά και ηρωικά αδιάφθορος. Κίτρινος, μαύρος, κόκκινος. Ο Τύπος, η ταπεινή εφημερίδα, είναι ένα κράτος μέσα στο κράτος. Άλλοτε αγαθό. Άλλοτε διαβολικό. Πάντοτε χρήσιμο.

Ακριβώς λοιπόν μέσα στο παρόν που διάγουμε, ειδικά σε μια εποχή πολιτικής φθοράς και διαφθοράς, σε χρόνους ανέχειας οικονομικής,

κοινωνικής κατάπτωσης, σε εποχή αλλοιωμένων αξιών κ.λπ. ο Τύπος ως ζωντανός οργανισμός δεν είναι άμωμος. Δεν είναι αμέτοχος στα τρέχοντα. Επιπλέον η οικονομική καταστροφή που βιώνουμε έχει πλήξει και τον Τύπο. Απειλεί την εφημερίδα, την καθημερινή ενημέρωση, την κριτική πληροφορία. Απειλεί την πολυφωνία, τον αιρετικό αντίλογο, σε τελευταία ανάλυση απειλείται η δημοκρατία. Δεν έχει περάσει πολὺς καιρός από τότε που είδαμε να

Εκτιλίσσεται μπροστά μας το φιάσκο
ενός σκοτεινού διαγωνισμού για τις
τηλεοπτικές άδειες. Είμαι βέβαιος
ότι αν οι σημερινοί κρατούντες εί-
χαν τη δυνατότητα να παζαρέψουν
τις άδειες των εφημερίδων θα το
έκαναν.

Οι εφημερίδες και ειδικά μεγάλα δημοσιογραφικά συγκροτήματα, όπως ο ΔΟΛ (για να μιλήσουμε για την ταμπακέρα), σχεδόν πάντα, σε όλη τη διαδρομή τους, είχαν (για πολλούς λόγους) οικονομικά πρ-

βλήματα. Εξαιτίας σφαλμάτων; Εξαιτίας της γενικότερης οικονομικής καταστάσεως; Για χίλιους λόγους. Αυτό το δίχως άλλο συνέβη και με τον ΔΟΛ. Κανείς δεν είναι αθώος. Κανείς δεν είναι άμοιρος ευθυνών. Ωστόσο εκείνο που μπορεί και διακρίνει σήμερα ο απλός αναγνώστης είναι πως ο καταχρεωμένος (κατά δήλωσή τόν) ΔΟΛ έχει απέναντι του εκδικητικούς ανθρώπους. Εχθρικούς. Ενδεχομένως πιστεύουν ότι αι «Το Βήμα» παύσει να κυκλοφορεί, αι ο ΔΟΛ χαθεί ως οργανισμός ενημέρωσης, πληροφορίας, κριτικής κ.λπ. τότε οι ίδιοι θα ασκήσουν με μεγαλύτερη άνεση την πολιτική τους. Είπεν άφρων εν τη καρδία αυτού...

Η ανθρώπινη ιστορία δεν σταμάτα επειδή κάποιοι επιθυμούν ή ενεργούν να σταματήσει η πορεία των πραγμάτων. Πολλές εφημερίδες έχουν κλείσει στο παρελθόν. Πολλές μέλλεται να κλείσουν. Αδιόρατο το μέλλον. Η ιστορία έχει δείξει ότι τίποτε δεν μένει αναλλοίωτο στον κόσμο. Πολιτικά κόμματα και συνασπισμοί του τύπου ΣΥΡΙΖΑΝΕΛ δεν πρόκειται να κρατήσουν για πολύ. Αυτοί οι άνθρωποι είναι όντως αναλώσιμοι. Οι ελληνικές εφημερίδες και ειδικά οι ιστορικές εφημερίδες του ΔΟΛ δεν πρόκειται να χαθούν. Το εφήμερό τους διαρκεί χρόνια. Η ισχύς των ημερήσιων και εβδομαδιαίων φύλλων δεν θα χαθεί. Οπως δεν θα χαθεί η χώρα. Εφήμεροι και περαστικοί είναι άλλοι.

**Ο κ. Γιώργης Γιατρομανωλάκης
είναι ομότιμος καθηγητής του
Πανεπιστημίου Αθηνών.**